Eduskunnan perustuslakivaliokunta

Viite:
Perustuslakivaliokunnan asiantuntijapyyntö 8.9.2017

Asia:
Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2016 (K 13/2017 vp)

Tehtäväalue 1: Tasavallan presidentin ja valtioneuvoston virkatointen lainmukaisuuden valvonta

Entinen oikeuskansleri Jaakko Jonkka käsittelee kertomuspuheenvuorossaan oikeuskanslerin roolia lakien perustuslainmukaisuuden ennakollisessa valvonnassa. Puheenvuoro liittyy osaksi julkisuudessa käytyyn keskusteluun lainvalmistelun perustuslakikysymyksistä. Tuohon keskusteluun liittyi myös pääministerin eduskunnalle antama ilmoitus lainsäädännön valmistelusta (PI 2/2017 vp). Ilmoituksessa todettiin muun muassa, että mahdollisuuksia oikeuskanslerin lainvalmistelua tukevan roolin vahvistamiseen on syytä pohtia.

Tehtäväalue 2: Viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien laillisuusvalvonta

Nykyinen määräaikainen oikeuskansleri Risto Hiekkataipale kuvaa kertomuspuheenvuorossaan keinoja, joilla oikeuskanslerinvirastossa on onnistuttu lyhentämään kantelujen käsittelyaikaa niin, että kertomusvuoden lopussa yksikään kanteluasioista ei ollut ollut vireillä yli yhtä vuotta.

Kansliapäällikkö Petri Martikainen kertoo ennakkotietoja oikeuskanslerinviraston kuluvan vuoden työtilanteesta.

Tehtäväalue 3: Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminnan valvonta

Oikeuskansleri Jonkka selvitti kertomusvuonna ja jo sitä edeltäneenä vuonna luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain toimivuutta. Hän havaitsi, että lakiin sisältyy tulkinnanvaraisia ja epäselviä säännöksiä sekä puutteita, jotka vaikeuttavat lain soveltamista, ja teki sen vuoksi kuluvan vuoden alussa oikeusministeriölle aloitteen lain muuttamiseksi (OKV/3/50/2016). Täydensin sittemmin aloitetta eräiden uusien havaintojen johdosta. Oi-

Käyntiosoite Snellmaninkatu 1 A, Helsinki • Puhelin 0295 16001 • e-mail etunimi.sukunimi@okv.fi
Postiosoite PL 20, 00023 Valtioneuvosto Telefaksi 09 160 23975 Internet www.okv.fi

keusministeriö on ilmoittanut, että lain muutostarpeista laaditaan oikeusministeriössä arviomuistio ja että työ käynnistetään tänä syksynä.

Oikeuskanslerin ja oikeuskanslerinviraston toiminnan kehittäminen

Oikeuskansleri käsittelee kertomuspuheenvuoronsa loppuosassa oikeuskanslerin roolia ja oikeuskanslerinviraston asemaa koskevia muutosehdotuksia. Oikeusasiamies näyttää käsittelevän omassa kertomuksessaan (K 8/2017 vp) oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin tehtävien jakoa.

Uusi oikeuskansleri tehnee oikeuskanslerin ja oikeuskanslerinviraston toiminnan tulevaisuuden kehittämislinjaukset.

Totean, että oikeuskanslerista on muodostunut pitkän historiansa aikana instituutio, jolla on kansainvälisestikin vertailtuna poikkeuksellinen mahdollisuus arvioida oikeudellista sääntelyä sen valmistelusta aina sen toimeenpanoon saakka. Keskeisiä oikeuskanslerin ja oikeuskanslerinviraston toiminnan kehittämissuuntia lienevät edellä mainittu oikeuskanslerin lainvalmistelua tukevan roolin vahvistaminen sekä ylimpien laillisuusvalvojien, oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen, yhteistyön lisääminen. Lainvalmistelun tukemisen osalta oikeuskanslerin roolia ei olisi oman näkemykseni mukaan perusteltua muuttaa laillisuusvalvojasta puhtaaksi valtioneuvoston neuvonantajaksi. Valvontatoimivaltuudet antavat oikeuskanslerin toiminnalle tehoa sekä ulkoista uskottavuutta, josta hyötyy myös valvottava eli valtioneuvosto. Ylimpien laillisuusvalvojien yhteistyössä on syytä ottaa huomioon oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen erityistehtävistään johtuva kokonaisuuden kannalta hedelmällinen näkökulmaero, joka on havaittavissa silloinkin, kun he käsittelevät sinällään samankaltaisia kanteluita. Oikeuskanslerin toiminnassa korostuu järjestelmätason ”makrovallankäytön” valvonta ja oikeusasiamiehen toiminnassa yksilötason ”mikrovallankäytön” valvonta.

Apulaisoikeuskansleri Kimmo Hakonen